

Dimensiuni sociale ale pandemiilor

Nicolae Sfetcu

07.10.2020

Sfetcu, Nicolae, "*Dimensiuni sociale ale pandemiilor*", SetThings (29 septembrie 2020), DOI: 10.13140/RG.2.2.16634.11202, URL = <https://www.telework.ro/ro/dimensiuni-sociale-ale-pandemiilor/>

Email: nicolae@sfetcu.com

Acest articol este licențiat sub Creative Commons Attribution-NoDerivatives 4.0 International. Pentru a vedea o copie a acestei licențe, vizitați <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>.

Abstract

Virusii coabitează de cca. 300 milioane de ani cu oamenii. Uneori, virusii pot infecta oamenii pe scară largă. Dar, cum a fost posibilă actuala pandemie?

Încălzirea globală determină fenomene meteorologice extreme care au dus la o creștere a bolilor infecțioase. Noul climat poate susține vectori epidemiologici pentru perioade mai lungi de timp, creând condiții mai favorabile replicării și apariția de noi vectori.

În cazul bolilor infecțioase emergente, se consideră că există o graniță peste care s-a sărit deja. Virusii au, în mod normal, o zonă nativă („rezervorul” lor), din care nu ar trebui să fie împinși afară. Se creează astfel o intimitate periculoasă, cu „puncte fierbinți” care includ locații precum piețele, care devin adevărate focare de epidemii.

Virusii coabitează de cca. 300 milioane de ani cu oamenii. Uneori, virusii pot infecta oamenii pe scară largă. Dar, cum a fost posibilă actuala pandemie?

Izolările și carantinările determinate de pandemie, prin scăderea activităților zilnice și industriale, inclusiv turismul, (Team 2020) au avut un efect puternic asupra mediului și climei prin scăderea poluării. În China s-a constatat o reducere cu 25% a emisiilor de carbon (Myllyvirta 2020) și cu 50% la reducerea emisiilor de oxizi de azot. (Zhang et al. 2020) Dar pandemia a oferit și noi oportunități pentru activități ilegale cu efecte sociale negative, precum defrișarea pădurii tropicale Amazon (Robertson și Bodo 2020) și braconajul în Africa. (Deliso 2020)

Încălzirea globală determină fenomene meteorologice extreme care au dus la o creștere a bolilor infecțioase. Noul climat poate susține vectori epidemiologici pentru perioade mai lungi de timp, creând condiții mai favorabile replicării și apariția de noi vectori. (Epstein 2011)

Bolile determinate de coronavirusi au apărut mai frecvent în ultimele decenii. Bolile zoonotice (la care virusul trece de la animale la oameni) au ajuns în prezent să reprezinte 75% din toate bolile emergente, facilitate de schimbările climatice prin modificările rapide ale temperaturii și umidității. Programul Națiunilor Unite pentru Mediu afirmă că: "Cea mai fundamentală modalitate de a ne proteja de bolile zoonotice este de a preveni distrugerea naturii. În cazul în care ecosistemele sunt sănătoase și biodiversificate, acestea sunt rezistente, adaptabile și ajută la reglarea bolilor". (United Nations 2020d) Programul Națiunilor Unite pentru Mediu afirmă explicit legătura dintre distrugerea naturii (inclusiv din cauza schimbărilor climatice) și pandemia COVID-19. (United Nations 2020b)

Banca Mondială afirmă, de asemenea, că schimbările climatice cresc riscul epidemiilor, inclusiv prin defrișările excesive care se consideră că sunt responsabile pentru 31% din bolile zoonotice. (Boukerche și Mohammed-Roberts 2020) Schimbările climatice și defrișările cresc

migrația animalelor și legătura dintre acestea și oameni, facilitând transmiterea virusilor. Creșterea umidității facilitează, de asemenea, transmisia. (Environmental Health News 2020) Schimbările climatice duc și la o scădere a numărului de animale din populații, și deci o mai mică diversitate genetică, împreună cu înmulțirea conflictelor între națiuni, migrația umană, și sisteme medicale și de salubritate mai puțin performante, crescând riscul epidemiilor. (Ferrell 2020)

De remarcat că în cazul creșterea temperaturii globale capacitatea corpului uman de a combate virusul scade, în timp ce lilieci vor fi mai puțin afectați. (Worland 2020)

Sărăcirea resurselor alimentare datorită schimbărilor climatice pot determina oamenii să vâneze animale sălbatice, inclusiv lilieci, care sunt posibil purtători de coronavirus. (AlHusseini 2020)

În iulie 2020, Programul Națiunilor Unite pentru Mediu și Institutul Internațional de Cercetare a Animalelor au publicat un raport numit: "*Prevenirea următoarei pandemii - boli zoonotice și modul de rupere a lanțului de transmitere*", în care se afirmă că frecvența bolilor zoonotice este în creștere datorită distrugerii naturii care a determinat „cererea mare de proteine animale, practici agricole nedurabile și schimbări climatice”. (United Nations 2020c)

În cazul bolilor infecțioase emergente, se consideră că există o graniță peste care s-a sărit deja. (Guttinger 2020) Virusii au, în mod normal, o zonă nativă („rezervorul” lor), din care nu ar trebui să fie împinși afară. Se creează astfel o intimitate periculoasă, cu „puncte fierbinți” care includ locații precum piețele, care devin adevărate focare de epidemii. David Quammen, autorul cărții „*Spillover*”, afirmă că:

”Invadăm pădurile tropicale și alte peisaje sălbatice, care adăpostesc atâtea specii de animale și plante - și în interiorul acelor creaturi, atât de mulți virusi necunoscuți. Tăiem copacii; ucidem animalele sau le punem în cuști și le trimitem în piețe. Perturbăm ecosistemele și scuturăm virusii de gazdele lor naturale. Când se întâmplă asta, virusii au nevoie de o nouă gazdă. Adesea, noi suntem.” (Quammen 2012)

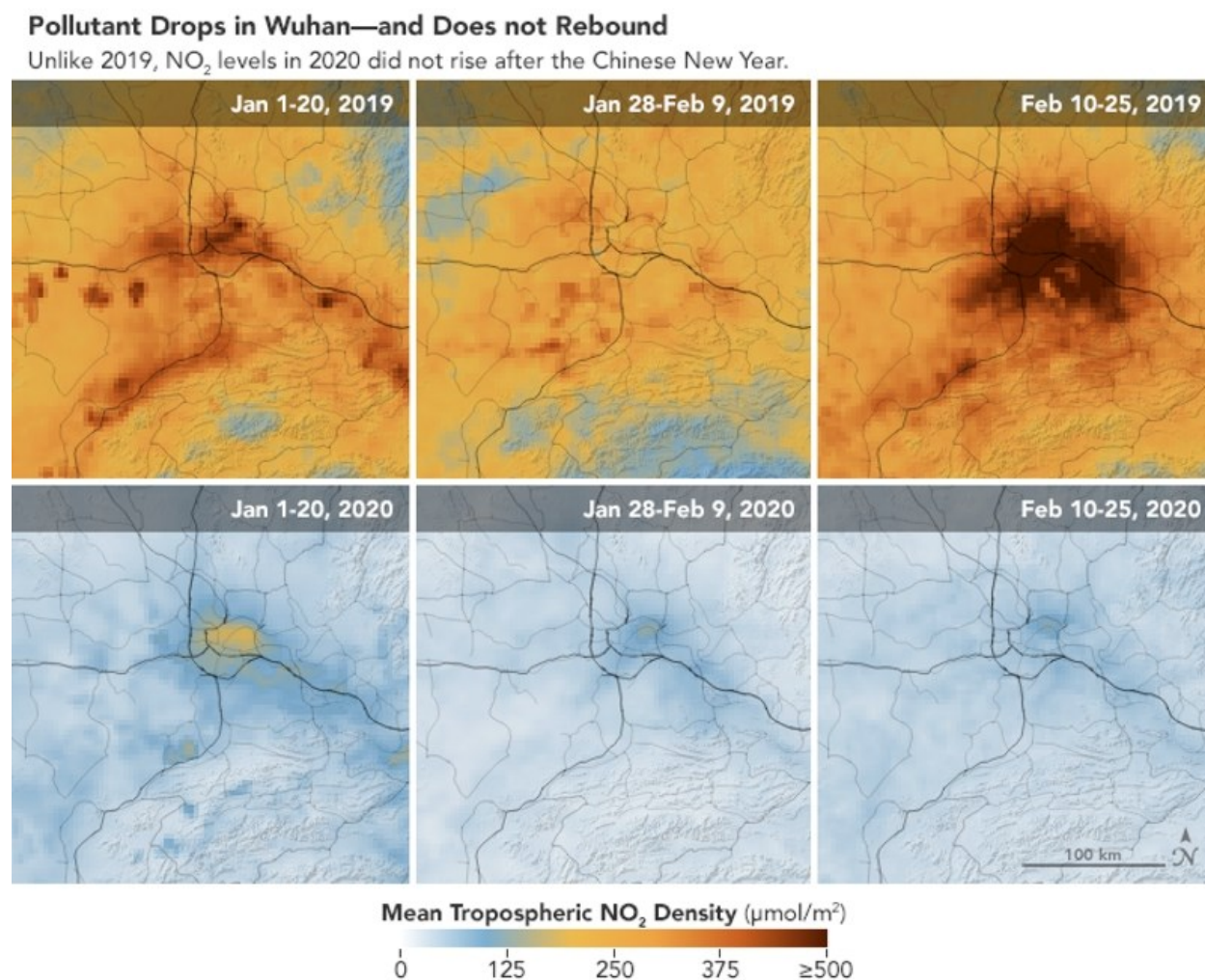
Această viziune asupra virușilor are implicații asupra modului în care este gestionată gestionarea riscurilor. Dacă accentul nostru este pus pe ideea de țărâmurii distincte care trebuie ținute la distanță, accentul este pus pe identificarea locațiilor în care granița dintre ele este încălcată. Aici se creează o intimitate periculoasă. Aceste „puncte fierbinți”, care includ locații precum piețele umede, devin acum locuri cheie de intervenție care trebuie închise sau supuse supravegherii.

Clima este o forță motrice influentă a bolilor cauzate de vectori. Infecțiile cauzate de vectori au caracteristici distinctive care determină patogenitatea. Acestea includ rata de supraviețuire și reproducere a vectorului, nivelul activității vectorului (adică rata de hrănire sau de alimentare) și rata de dezvoltare și reproducere a agentului patogen în vector sau gazdă. Modificările factorilor climatici afectează substanțial reproducerea, dezvoltarea, distribuția și transmiterea sezonieră a bolilor.

Cinci dintre cei mai călduroși ani înregistrați au avut loc începând cu 2010, când rata topirii ghețarilor din Antarctica, iar nivelul global al mării a crescut cu opt centimetri în secolul trecut. În gheața arctică au supraviețuit mulți viruși primordiali la care oamenii moderni au imunitate redusă. Schimbările climatice afectează ecosistemele și permit bolilor să treacă de granițele lor invizibile. Pe măsură ce clima tropicală se extinde, boli precum malaria și virusul Zika vor deveni o amenințare în noi locații. OMS estimează că o creștere de 2-3 °C poate determina o creștere de 5% a riscului pentru malarie. (Sfetcu 2020)

Prin acțiunile directe din ultimele sute de ani, și în special în ultimii ani, oamenii au destabilizat exosistemul obligând multe ființe vii, inclusiv virușii, să își găsească noi gazde. Conform Dr. Dawn Wright citat de Forbes, pandemia COVID-19 este un efect secundar nedorit al destabilizării umane a habitatelor animalelor: „Noul coronavirus este foarte probabil să își aibă

originea în lilieci. Prin activitățile noastre, prin urbanizarea noastră, prin modalitățile în care tratăm animalele sălbatice, perturbăm sau distrugem habitatele lor. Speciile unor astfel de lilieci trebuie să își schimbe distribuția în consecință. Pe măsură ce se deplasează pentru a se îndepărta de ceea ce îi perturbă sau îi omoară, uneori aduc cu ei și bolile lor mai aproape de locurile în care trăiesc oamenii.” (Kantor 2020)

Imaginile de la Observatorul Pământului NASA arată o scădere accentuată a poluării în Wuhan, atunci când se compară nivelurile de NO₂ la începutul anului 2019 (sus) și începutul anului 2020 (jos). Sursa: (Earth Observatory 2020)

Globalizarea permite bolilor infecțioase să se răspândească rapid în întreaga lume. (Daulaire 2011) Lumea este mai interdependentă decât în oricare alt moment din istorie. Dar, în

același timp, transportul și comerțul global cu produse agricole au permis depășirea barierelor speciilor.

Când o populație este infectată cu o nouă boală pentru care nu a dezvoltat anticorpi prin generații de expuneri anterioare, noua boală tinde să se extindă

Globalizarea este un alt factor care favorizează răspândirea bolilor. Oamenii se deplasează mult mai repede decât înainte, răspândind bolile mai repede și în mai multe locuri. Înainte de globalizare, un virus era izolat în mod natural.

„Facem parte din biodiversitatea acestei planete. Și este un sistem integrat. Am aflat asta acum, nu?” afirmă Sean O’ Brien președinte și CEO al *NatureServe*. „Conform ONU, s-ar putea să pierdem un milion de specii în următoarele două decenii. Și nu știm de fapt impactul pe care îl avem determinând dispariția speciilor”. (O’ Brien 2020)

Filosoful german Markus Gabriel consideră că criza declanșată de SARS-CoV-2 este doar prima dintre multe, dintre care cea mai gravă va fi de natură ecologică. (Carbajosa 2020) Dar speră că vom ieși din pandemie o societate mai morală și vom acționa mai constructiv în criza climatică, în defavoarea globalizării și a neoliberalismului.

Rob Wallace consideră că principalele cauze ale pandemiei sunt, în special, dinamica și presiunile unei economii globale. (Wallace 2013) El evidențiază practicile agricole și interesele comerciale ca vectori de răspândire a bolilor. Schimbările în creșterea animalelor, a modului în care sunt păstrate, circulate și prelucrate, pot conduce la apariția de tulpini noi potențial periculoase. De ex., sindromul reproductiv și respirator porcin (PRRS) a apărut în SUA la sfârșitul anilor 1980 și s-a răspândit rapid în populația de porci de pe tot globul, dar a devenit periculos doar când agricultura intensivă a devenit o practică obișnuită, în adăposturi închise, crescând în același timp

dimensiunile efectivelor, îndepărtând purceii de la mamele lor și introducerea utilizării pe scară largă a înseminării artificiale. (Más și Melero 2013)

Richard Sennett, sociolog și profesor la London School of Economics, este îngrijorat de declinul statului bunăstării, care, în opinia sa, se datorează liberalismului actual care a limitat răspunsul la criză. (Sennett 2004) El consideră că trebuie să revenim la conceptul de locuință individuală în orașe și va trebui să ne regândim creșterea.

Esther Duflo, laureată a Premiului Nobel, crede că provocarea este să încercăm să menținem locurile de muncă și salariile odată ce am depășit situația actuală, (Mars 2020) temându-se că marile companii vor opta pentru automatizare.

Pe fondul pandemiei COVID-19, a apărut o creștere a violenței în societate în general, și în familie în special. (Deutsche Welle 2020) Violența se manifestă atât asupra femeilor, cât și a medicilor, asistenților medicali și vânzătorilor stradali. (United Nations 2020a) Apelurile de urgență au crescut în această perioadă cu 25% după adoptarea măsurilor de distanțare socială. Parlamentul European a emis un comunicat de presă în acest sens, solicitând statelor membre să sporească sprijinul victimelor violenței domestice în timpul pandemiei. (European Parliament 2020)

Carantina și restricțiile de circulație expun în continuare femeile la violențele domestice, accentuate de pierderea locurilor de muncă și nesiguranța economică. Violențe crescute se manifestă și în lagărele de refugiați, ca și violența bazată pe gen în spațiile publice. (United Nations 2020b)

În același timp, în mai multe țări a existat o reducere semnificativă a răspândirii infecțiilor cu transmitere sexuală, atribuită carantinelor COVID-19 și măsurilor de distanțare socială. (NSW

Government 2020) De asemenea, ratele de transmitere a gripei obișnuite au scăzut semnificativ în timpul pandemiei. (Cowling et al. 2020)

Totul pe planeta noastră este conectat. Este posibil ca dispariția unor omide, de exemplu, să aibă un impact major asupra ecosistemului, inclusiv asupra oamenilor.

Globalizarea economică presupune interconectivitatea economiilor mondiale și interdependența lanțurilor de aprovizionare interne și externe. (Conley 2000) Pe măsură ce economiile cresc nivelurile de integrare, orice perturbări financiare și economice la nivel mondial pot provoca o recesiune globală. (Peckham 2013)

Astăzi, Europa importă o epidemie virală. Epidemia creează aici o confuzie mai mare decât în locul de origine. Europa se află în prezent într-o stare de relativă dezordine: între națiuni și între aspirații. Pandemia de coronavirus este considerat de Nancy și Esposito un produs al globalizării. (Nancy și Esposito 2020)

Acum, eradicarea virusului nu mai este suficientă. Brutalitatea contagioasă a virusului se răspândește ca brutalitate administrativă. Apare necesitatea selectării celor eligibili pentru tratament (plus nedreptățile economice și sociale deja existente.)

Lupa virală mărește contradicțiile societății noastre și limitările noastre.

Bibliografie

- AlHusseini, Ibrahim. 2020. „Climate change is only going to make health crises like coronavirus more frequent and worse”. *Business Insider*. 2020. <https://www.businessinsider.com/climate-change-making-health-crises-like-coronavirus-frequent-worse-2020-4>.
- Boukerche, Sandrine, și Rianna Mohammed-Roberts. 2020. „Fighting Infectious Diseases: The Connection to Climate Change”. 2020. <https://blogs.worldbank.org/climatechange/fighting-infectious-diseases-connection-climate-change>.
- Carbajosa, Ana. 2020. „El virus se quedará allí hasta que encontremos una manera sostenible de hacer negocios”. *EL PAÍS*. 1 mai 2020. <https://elpais.com/cultura/2020-05-01/el-virus-se-quedara-alli-hasta-que-encontremos-una-manera-sostenible-de-hacer-negocios.html>.
- Conley, Tom. 2000. „Defining and Understanding Economic Globalisation”. *Policy, Organisation and Society* 19 (1): 87–115. <https://doi.org/10.1080/10349952.2000.11876720>.
- Cowling, Benjamin J., Sheikh Taslim Ali, Tiffany W. Y. Ng, Tim K. Tsang, Julian C. M. Li, Min Whui Fong, Qiuyan Liao, et al. 2020. „Impact Assessment of Non-Pharmaceutical Interventions against Coronavirus Disease 2019 and Influenza in Hong Kong: An Observational Study”. *The Lancet Public Health* 5 (5): e279–88. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(20\)30090-6](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(20)30090-6).
- Daulaire, Nils. 2011. „Globalization and Health”. 22 iunie 2011. <https://web.archive.org/web/20110622194117/http://www.globalhealth.org/assets/html/drmed3.html>.
- Deliso, Meredith. 2020. „Conservationists Fear African Animal Poaching Will Increase during COVID-19 Pandemic”. *ABC News*. 2020. <https://abcnews.go.com/International/conservationists-fear-african-animal-poaching-increase-covid-19/story?id=70118142>.
- Deutsche Welle. 2020. „Domestic Violence Rises amid Coronavirus Lockdowns in Asia | DW | 09.04.2020”. *DW.COM*. 2020. <https://www.dw.com/en/domestic-violence-rises-amid-coronavirus-lockdowns-in-asia/a-53077378>.
- Earth Observatory. 2020. „Airborne Nitrogen Dioxide Plummets Over China”. *Text.Article. NASA Earth Observatory*. 28 februarie 2020. <https://earthobservatory.nasa.gov/images/146362/airborne-nitrogen-dioxide-plummets-over-china>.
- Environmental Health News. 2020. „Coronavirus, Climate Change, and the Environment”. *EHN*. 20 martie 2020. <https://www.ehn.org/coronavirus-environment-2645553060.html>.
- Epstein, Paul R. 2011. *Changing Planet, Changing Health : How the Climate Crisis Threatens Our Health and What We Can Do about It*. Berkeley: University of California Press. http://archive.org/details/unset0000unse_c1j4.
- European Parliament. 2020. „COVID-19: Stopping the Rise in Domestic Violence during Lockdown”. 4 iulie 2020. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200406IPR76610/covid-19-stopping-the-rise-in-domestic-violence-during-lockdown>.
- Ferrell, Jesse. 2020. „Analysis of New Research Paper Tying Coronavirus to Weather”. 2020. <https://www.accuweather.com/en/weather-blogs/weathermatrix/analysis-of-new-research-paper-tying-coronavirus-to-weather/703270>.

- Guttinger, Stephan. 2020. „A Virus Is Not a Thing, Part 1: The Case for a Process View of Viruses”. *Philosophy, Logic and Scientific Method* (blog). 6 iulie 2020. <https://www.lse.ac.uk/philosophy/blog/2020/07/06/a-virus-is-not-a-thing-1/>.
- Kantor, Marianna. 2020. „On Coronavirus And Climate Change”. *Forbes*. 2020. <https://www.forbes.com/sites/esri/2020/07/17/on-coronavirus-and-climate-change/>.
- Mars, Amanda. 2020. „Esther Duflo: “Las máquinas no enferman. Temo que esta crisis lleve a una mayor automatización””. *EL PAÍS*. 23 mai 2020. <https://elpais.com/ideas/2020-05-23/esther-duflo-las-maquinas-no-enferman-temo-que-esta-crisis-lleve-a-una-mayor-automatizacion.html>.
- Más, Vicente, și José A. Melero. 2013. „Entry of Enveloped Viruses into Host Cells: Membrane Fusion”. În *Structure and Physics of Viruses: An Integrated Textbook*, ediție de Mauricio G. Mateu, 467–87. *Subcellular Biochemistry*. Dordrecht: Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6552-8_16.
- Myllyvirta, Lauri. 2020. „Analysis: Coronavirus Temporarily Reduced China’s CO2 Emissions by a Quarter”. *Carbon Brief*. 19 februarie 2020. <https://www.carbonbrief.org/analysis-coronavirus-has-temporarily-reduced-chinas-co2-emissions-by-a-quarter>.
- Nancy, Jean-Luc, și Roberto Esposito. 2020. „A Much Too Human Virus”. *European Journal of Psychoanalysis*. 2020. <https://www.journal-psychoanalysis.eu/a-much-human-virus/>.
- NSW Government. 2020. „Sexually transmitted infections surveillance reports - Reports”. 2020. <https://www.health.nsw.gov.au/Infectious/reports/Pages/STI-reports.aspx>.
- O’ Brien, Sean. 2020. „Conservation in the Era of Data and Analytics”. *Esri* (blog). 5 februarie 2020. <https://www.esri.com/about/newsroom/podcast/conservation-in-the-era-of-data-and-analytics/>.
- Peckham, Robert. 2013. „Economies of contagion: financial crisis and pandemic”. *Economy and Society* 42 (2): 226–48. <https://doi.org/10.1080/03085147.2012.718626>.
- Quammen, David. 2012. *Spillover: Animal Infections and the Next Human Pandemic*. W. W. Norton.
- Robertson, Jamie, și Lorand Bodo. 2020. „Deforestation of the Amazon Has Soared under Cover of the Coronavirus”. *NBC News*. 2020. <https://www.nbcnews.com/science/environment/deforestation-amazon-has-soared-under-cover-coronavirus-n1204451>.
- Sennett, Richard. 2004. *Respect in a World of Inequality*. Reprint Edition. New York; London: W. W. Norton & Company.
- Sfetcu, Nicolae. 2020. „Pandemia COVID e probabil să fie rezultatul direct al încălzirii globale și globalizării”. *SetThings*. 31 iulie 2020. <https://www.setthings.com/ro/pandemia-covid-e-probabil-sa-fie-rezultatul-direct-al-incalzirii-globale-si-globalizarii/>.
- Team, The Visual and Data Journalism. 2020. „Tracking the Global Pandemic: Where Has Been Hit Hardest?” *BBC News*, 7 octombrie 2020, sec. World. <https://www.bbc.com/news/world-51235105>.
- United Nations. 2020a. „UN Secretary-General’s Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Women”. *UN Women*. 2020. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women>.
- United Nations, Environment. 2020b. „A Message from Nature: Coronavirus”. *UN Environment*. 3 aprilie 2020. <http://www.unenvironment.org/news-and-stories/video/message-nature-coronavirus>.

- . 2020c. „Preventing the next Pandemic - Zoonotic Diseases and How to Break the Chain of Transmission”. UNEP - UN Environment Programme. 15 mai 2020. <http://www.unenvironment.org/resources/report/preventing-future-zoonotic-disease-outbreaks-protecting-environment-animals-and>.
- . 2020d. „Science Points to Causes of COVID-19”. UN Environment. 22 mai 2020. <http://www.unenvironment.org/news-and-stories/story/science-points-causes-covid-19>.
- Wallace, Rob. 2013. „The Virus and the Virus”. CounterPunch.Org. 14 iunie 2013. <https://www.counterpunch.org/2013/06/14/the-virus-and-the-virus/>.
- Worland, Justin. 2020. „The Wuhan Coronavirus, Climate Change, and Future Epidemics”. Time. 2020. <https://time.com/5779156/wuhan-coronavirus-climate-change/>.
- Zhang, Ruixiong, Yuzhong Zhang, Haipeng Lin, Xu Feng, Tzung-May Fu, și Yuhang Wang. 2020. „NOx Emission Reduction and Recovery during COVID-19 in East China”. *Atmosphere* 11 (4): 433. <https://doi.org/10.3390/atmos11040433>.